

Veckans växt v. 21 2009

Hägg (*Prunus padus* L.)

Hägg är en stor buske eller ett litet träd som växer vild i hela landet, utom på Gotland och Öland eftersom växten inte trivs i kalkrik mark. I norra Sverige finner man oftast underarten nordhägg *spp borealis*, vars blad har hårig undersida. Man finner häggen i lundar, längs åkerkanter, i skogsbryn eller längs vattendrag. Under maj till juni blommar häggen ofta rikligt med vita starkt doftande blommor. Blommorna, som är ca 1-1,5 cm vida sitter i 15-20 cm långa klasar som är hängande eller ibland upprätta.

Frukterna, som är svarta och glänsande, mognar under juli till augusti. Kärnan känns igen på den knöliga och ojämna ytan. Bladen är ovala med sågtandad bladkant. På bladskäftet finner man två små körtlar som sitter vid basen av bladskivan. Hela växten innehåller ämnet amygdalin som doftar bittermandelolja och kan i stora mängder vara giftig.

När häggen blommade visste man att det var tid att så havre och bönor och det var också rätt tid för att fiska lax och abborre. Hägg har också använts inom folkmedicinen till en rad åkommor där man framförallt använt barken på växten. Avkok av häggbark skulle hjälpa mot frossa och feber medan bären har använts som dysenterimedicin. Kvistar av hägg kunde kokas och användas mot gikt. Utvärtes kunde man använda ett avkok av bark som blandades med smör mot svullnader och vid benbrott. Garvännen i barken sägs verka antiseptiskt och kunde användas på sår och mot ormbett.

Hägg användes även i djurmedicin som hjälp och lindring för skadade hovar, wattusot på får och mot skabb. En flätad krans av häggkvistar kunde hängas på husdjuren för att bli av med lusen. Många djur skyr doften av hägg och grenar av hägg kunde läggas bland säden för att hålla bort möss och råttor. Häggkvistar hade även kraft att hålla bort åska och var ett skydd mot tjuvar, häxor och trolleri.

Många diktare har skrivit om häggen och dess blomning. I det svenska blomsterspråket från 1849 skriver man om häggen "att den förlorar all sin skönhet när den upphör att blomma", vilket betyder att "av en skön blomma blir ofta en bitter frukt, af en behagsjuk flicka, en elak fru." (Ur Träden och människan 1988.)

Två exempel på sorter av hägg är:

Prunus padus 'Alberti' som är svagt växande med blommor i 15-28 cm långa klasar. Sorten har funnits i odling sedan 1902.

Prunus padus 'Colorata' blodhägg, en hägg med rosa blommor och purpurröda blad som senare övergår till mattgröna blad. Moderträdet till Colorata blev funnet i Klevshult i Småland på 1910-talet och kallas ibland även Fagerhultshägg. Under 50-talet beskrevs formen av Arvid Nilsson som också gav den namnet f. Colorata.

Text: Katarina Wedelsbäck Bladh

Foto: Katarina Wedelsbäck Bladh och Kerstin Olsson

Litteratur:

Arne och Anna Lena Anderberg, [Den virtuella floran](#).

Gunnarsson Allan, Träden och människan Raben och Sjögren, Kristianstad 1988. [Instituttet för språk och folkminnen](#)

Karlsson Asbjörn. En inventering av säregna trädformer funna i Sverige. Examensarbete inom Landskapsingenjörsprogrammet, LTJ-fakulteten SLU, Alnarp 2008.

Nitzelius Tor. Blommande buskar och träd, Saxon& Lindström. Stockholm 1952.

Skard Olav. Traer rötter i kulturhistorien, Lantbruksforlaget, Oslo 2002.

Bild till vänster: *Prunus padus* 'Watereri' med sina 20 cm långa blomhängen har funnits i odling sedan 1914.

Foto: Kerstin Olsson